

**ปัญหาทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน
ของผู้เสียหายในคดีอาญา***
**LEGAL PROBLEMS IN COMPENSATION CLAIM OF INJURED PERSON
IN CRIMINAL CASE**

พวงผกา คัมภักชิก

Puangpaga Khummukchick

บัณฑิต ขวಾಯธา

Bandit Khwayota

มหาวิทยาลัยขอนแก่นวิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University, Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: puangpagakh@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาตามมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร

การศึกษาพบว่า การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา มีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้ ปัญหาข้อจำกัดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 44/1 เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทน มีความหมายจำกัดอยู่เพียงการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงินค่าเสียหาย รวมถึงการเรียกให้ใช้ราคาทรัพย์สิน และการคืนทรัพย์สินเท่านั้น โดยไม่รวมไปถึงการเรียกให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นการกระทำอย่างอื่น ที่เป็นการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย ปัญหาการเข้าถึงสิทธิเกี่ยวกับช่วงเวลาการยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา และปัญหากระบวนการบังคับใช้กฎหมายกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาล ในคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตน ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะควรบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในเรื่องการกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจ การกระทำและงดเว้นการกระทำที่เป็นการเยียวยาต่อผู้เสียหาย การกำหนดอัตราโทษแก่บิดามารดาผู้ปกครอง และเพิ่มบทบัญญัติให้บิดามารดาผู้ปกครองต้องร่วมรับผิดชอบกับเด็กหรือเยาวชน ที่เป็นผู้กระทำความผิดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมทั้งควรจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายใน

* Received: 13 May 2022; Revised: 20 June 2022; Accepted: 20 June 2022

คดีอาญา เพื่อรองรับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: ค่าสินไหมทดแทน, ผู้เสียหายในคดีอาญา, คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

Abstract

The purposes of this study was to analyze the problems and solutions of the compensation claims for injured person of crime under the Thai Criminal Procedure Code, B.E. 2477, Section 44/1. This study also aimed to compare the law enforcement for injured person compensation in Thailand and other countries. This research use the document research method and analyze data from documents.

The findings from this study revealed legal problems on the compensation claims for injured person of crime included the determination of compensation definition for the victim or injured person of crime by the Criminal Procedure Code, B.E. 2477, Section 44/1 as the payment for monetary remedies, damages, and reimbursement and restitution of property which not included the order for the offenders to perform, or refrain from performing a particular act for injured person remedies, the access to the injured person rights relating the timeframe for filing a claim, and the procedure of law enforcement for the injured person compensation in case of the juvenile offender. Therefore, the study authors suggest that additional laws should be enacted on the determination of mental damage. Acts and refrains from acts that are remedial against the victim. Penalty rates should be imposed on parents, guardians, and additional provisions for parents and guardians to be jointly liable with children or youth who commit crimes in the Criminal Procedure Code. Including the establishment of an agency responsible for claiming compensation to victims in criminal cases to strengthen the effective protection of injured person rights in filing the compensation claims.

Keywords: compensation, injured person in criminal cases, civil cases in connection with an offence

บทนำ

เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ย่อมกระทบกระเทือนแก่บุคคลอื่น ซึ่งบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำดังกล่าว เรียกว่า “ผู้เสียหาย” จึงเป็นผู้ที่สมควรได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผู้กระทำผิด ความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจปรากฏในลักษณะความเสียหายทางร่างกาย ความเสียหายทางจิตใจ ความเสียหายทางทรัพย์สิน หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น บางครั้งไม่อาจประเมินค่าได้ ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น จึงต้องรับผิดชอบในการกระทำความผิดของตน กฎหมายจึงให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย ที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญานั้น โดยผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเพื่อขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตน

สิทธิในการยื่นคำร้องดังกล่าวของผู้เสียหายถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แม้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายดังกล่าวยังคงมีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 25 วรรคท้าย ได้กำหนดสิทธิของผู้เสียหายไว้ดังนี้ “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ จากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐ” (สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์, 2560) ดังนั้น ผู้เสียหายจึงสามารถใช้สิทธิทางศาล โดยในคดีแพ่งผู้เสียหายสามารถเรียกร้องให้ผู้กระทำผิดทางอาญาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา ตามหลักกฎหมายเรื่องละเมิดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ตั้งแต่มาตรา 420 ถึงมาตรา 452 (ไพจิตร ปุญญพันธ์, 2550) ส่วนการดำเนินคดีอาญา ผู้เสียหายใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายในคดีอาญาได้เช่นกัน ซึ่งสิทธิดังกล่าวได้ถูกรับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยบัญญัติให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนใน 2 ลักษณะ คือ

1) กำหนดให้ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องให้มีการชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่งจากผู้กระทำความผิด โดยฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาต่อศาล ซึ่งพิจารณาคดีอาญาโดยรวมไปกับคำฟ้องคดีอาญา เป็นไปตามมาตรา 40 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2) กำหนดให้พนักงานอัยการที่ฟ้องคดีอาญา มีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้เฉพาะค่าเสียหายที่เป็นการขอให้คืน หรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ถูกทำลายไปจากการกระทำความผิดอาญาได้เฉพาะความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์ 9 ลักษณะ ดังนี้ “ความผิดฐานชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก น้อโกง ยักยอก และรับของโจร” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43

ต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 โดยเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 44/1 กำหนดให้ “ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายทั้งปวงนอกเหนือจากที่พนักงานอัยการเรียกได้ตามมาตรา 43 และให้สิทธิผู้เสียหายสามารถเข้าร่วมในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ด้วย” โดยใช้วิธีการพิจารณาที่ไม่ยุ่งยาก ไม่เสียค่าธรรมเนียม นอกจากนี้ ยังทำให้คดีต่าง ๆ ที่มีมูลเหตุเดียวกันได้รับการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดไปใน

คราวเดียวกัน โดยผู้เสียหายไม่ต้องไปฟ้องร้องเป็นอีกคดีหนึ่ง เป็นการลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย และยังส่งผลให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาลเป็นไปด้วยความรวดเร็ว แม้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 จะให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แต่บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ยังเกิดประเด็นปัญหาและเป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ข้อจำกัดการใช้สิทธิของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายจะเรียกร้องได้ ในการยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน มีความหมายจำกัดอยู่เพียงการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงินค่าเสียหาย รวมถึงการเรียกให้ใช้ราคาทรัพย์สิน โดยไม่รวมถึงกรณีความเสียหายแก่จิตใจที่ต้องการเรียกให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นการกระทำอย่างอื่น

ประเด็นที่สอง การเข้าถึงสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เกี่ยวกับห้วงเวลาการยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา

ประเด็นที่สาม กระบวนการการบังคับใช้กฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ในกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลในคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน แก่ตนในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนผู้เสียหายในคดีอาญา เพื่อให้มีความชัดเจน และเกิดประโยชน์ต่อผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำได้รับความเป็นธรรม ได้รับการเยียวยาทั้งทางร่างกายและฟื้นฟูสภาพจิตใจให้กลับมาเป็นปกติได้อย่างเร็วที่สุด รวมถึงแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อรองรับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาตามมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้า รวบรวมจากหนังสือ ตำรา บทความ รายงาน งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คำพิพากษาของศาล และบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรวมถึงมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมแก่ประชาชนต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา ดังนี้ บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ไม่มีการนิยามความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” ไว้ว่า หมายถึง บุคคลใครบ้างที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 44/1 นี้ คงมีแค่บทบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้เสียหายสามารถยื่นคำขอบังคับให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนเท่านั้น โดยให้ถือว่าผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้น เป็นผู้เสียหายในทางแพ่งที่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเข้ามาในคดีอาญาได้ กรณีเป็น “คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา” กล่าวคือ “เป็นคดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือความรับผิดชอบในทางแพ่งเกิดจากผลของการกระทำความผิดอาญาโดยตรง” (ธานีศ เกศพิทักษ์, 2557) ผู้เสียหายหรือถูกโต้แย้งสิทธิดังกล่าวจึงเป็นผู้มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ค่าสินไหมทดแทนที่พึงเรียกได้นั้น จึงต้องเป็นไปตามกฎหมายลักษณะละเมิดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 กล่าวคือ เมื่อมีการทำละเมิดอันก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้ที่ได้รับความเสียหายชอบที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้ที่ต้องรับผิดชอบหรือผู้กระทำความผิด โดยถือหลักการให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนที่จะมีการทำละเมิด ซึ่งหากทำไม่ได้ก็ต้องมีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่ง “ค่าสินไหมทดแทน” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 วรรคสอง ได้นิยามความหมายไว้ว่า “อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย” เมื่อพิจารณาถ้อยคำในมาตราดังกล่าว “ค่าสินไหมทดแทน” ในทางละเมิดกฎหมายให้เรียกร้องได้มี 6 ประเภท คือ

- 1) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ตามมาตรา 438 วรรคสอง ได้แก่ การคืนทรัพย์สิน หรือใช้ราคาแทนการคืนทรัพย์สิน
- 2) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อชีวิต ตามมาตรา 443 ได้แก่ ค่าปลงศพ ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวเนื่องกับการปลงศพ ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตาย ค่าขาดไร้อุปการะ และค่าชดเชยขาดการงาน มาตรา 445
- 3) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อร่างกายและอนามัย ตามมาตรา 444 – 446 ได้แก่ ค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ระหว่างเจ็บป่วย ค่าเสียความสามารถ ประกอบการงาน ค่าชดเชยขาดการงาน และค่าความเสียหายอื่นอันมิใช่ตัวเงิน

4) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่เสรีภาพ ตามมาตรา 445 และ 446 ได้แก่ ค่าชดเชยขาดการงาน ค่าความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน

5) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่ชื่อเสียง ตามมาตรา 447 ได้แก่ ค่าเสียหายการจัดการให้ชื่อเสียงกลับคืนดังเดิม หรือจะให้ใช้ค่าเสียหายพร้อมกับการจัดการให้ชื่อเสียงกลับคืนด้วยก็ได้

6) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่สิทธิอื่น ๆ ตามมาตรา 438 (สมาลี วงษ์วิชิต, 2546)

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายจะเรียกร้องทรัพย์สิน หรือการชดเชยราคาทรัพย์สินส่วนมากจะถูกกำหนดเป็นตัวเงิน หากพิจารณาถึงความเสียหายที่เกิดกับจิตใจและชื่อเสียงที่ไม่อาจกำหนดค่าเป็นตัวเงินได้ เช่น ความเสียหายที่เป็นความวิตกกังวล เศร้าโศกเสียใจ อับอาย หรือความเสียหายทางจิตใจอื่น ไม่มีการบัญญัติรองรับไว้อย่างชัดเจน และการกำหนดค่าสินไหมทดแทนไม่ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง อีกทั้งค่าสินไหมทดแทนอันมิใช่ตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ผู้เสียหายสามารถเรียกได้เฉพาะกรณีที่ได้รับ ความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย เท่านั้น มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความเสียหายต่อจิตใจเอาไว้ชัดเจน แต่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 มีบทบัญญัติความเสียหายที่ได้รับอันตรายแก่จิตใจ ดังนั้น หากมีการบัญญัติถึงการกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่เป็นความเสียหายต่อจิตใจ รวมทั้งการกระทำและงดเว้นการกระทำที่เป็นการเยียวต่ผู้เสียหาย ก็จะเป็นการเยียวให้ผู้เสียหายให้เป็นธรรมและรวดเร็ว

เมื่อเปรียบเทียบการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายอังกฤษได้กำหนดไว้ใน The Powers of Criminal Court (Sentencing) Act 2000 (PCCS Act 2000) มาตรา 130(1)(a) กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายที่เกิดแก่ร่างกายแล้ว ยังรวมถึงความเสียหายทางด้านจิตใจด้วย และ The Fatal Accidents Act 1976 มาตรา 1A(2)(a) การกำหนดให้ผู้มีสิทธิเรียกค่าเสียหายเนื่องจากความเศร้าโศกเสียใจ จากการเสียชีวิตของบุตร บิดามารดา สามีหรือภรรยา โดยกำหนดค่าความเสียหายเป็นจำนวนเงิน 10,000 ปอนด์ ในส่วนของกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ค่าเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากการกระทำความผิดทางอาญาพึงได้รับชดเชยนั้น ครอบคลุมถึงความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ และยังครอบคลุมไปถึงค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ ซึ่งรวมทั้งความเสียหายทางจิตใจที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญาด้วย นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1382 และ 1383 มีบทบัญญัติรองรับการทำละเมิดไว้อย่างกว้าง ๆ โดยเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้กระทำละเมิด ผู้กระทำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน รวมถึงการถูกกระทบกระเทือนต่อจิตใจด้วย (พัชรภรณ์ ภูสุวรรณ, 2548)

ผลจากการเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า ค่าเสียหายที่ผู้เสียหายมีสิทธิจะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายฝรั่งเศส กฎหมายอังกฤษ หรือแม้กระทั่งกฎหมายไทยเอง มีการกำหนดไว้คล้ายกัน โดยกำหนดให้เรียกได้ครอบคลุมทั้งความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นตัวเงิน และค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้

แต่กฎหมายอังกฤษและกฎหมายฝรั่งเศสมีการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจถูกรองรับไว้ในประมวลกฎหมายอย่างชัดเจน ส่วนมาตรการทางกฎหมายของไทยยังมิได้มีการบัญญัติรองรับไว้อย่างชัดเจน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคสอง “กำหนดให้ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มีคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี” หากเป็นคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพ ไม่มีการสืบพยาน ศาลก็จะมีคำพิพากษา การดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวจึงเป็นช่วงระยะเวลาที่สั้นมาก เป็นเหตุให้ผู้เสียหายไม่สามารถยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลบังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ทันภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ทำให้ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องคดีต่อศาลแพ่งที่มีอำนาจพิจารณาคดี ตามกระบวนการฟ้องคดีแพ่งตามปกติต่อไป ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่ต้องการให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกเรื่อง ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องไปได้ และได้รับการพิจารณาคดีแพ่งเป็นไปด้วยความรวดเร็ว รวมทั้งได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม และเป็นการลดภาระผู้เสียหาย แม้ในปัจจุบันได้มีมาตรการการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาขึ้น แต่ก็ยังมีผู้เสียหายที่เข้ามามีส่วนร่วมหรือรับรู้สิทธิในคดีน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนคดีที่มีผู้เสียหาย หากมีการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนของการสืบพยาน ตั้งแต่พนักงานสืบสวนที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ชี้แจงหลักเกณฑ์สิทธิแก่ผู้เสียหายให้ทราบก่อนถึงสิทธิที่พึงกระทำได้ ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อผู้กระทำผิดเพื่อให้ผู้เสียหายได้สามารถใช้สิทธิให้ทันตามกำหนด จะช่วยให้ผู้เสียหายได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการทางกฎหมายยิ่งขึ้น และควรจัดตั้งหน่วยงานเพื่อดำเนินการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยตรง ทำหน้าที่ในการแจ้งสิทธิเบื้องต้น รวมทั้งดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายแทนผู้เสียหาย

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายอังกฤษ ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องมาศาลและทำคำร้องด้วยตนเอง เพียงแต่ทำเป็นคำร้องแล้วยื่นต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ระบุความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ต้องการ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้ดำเนินการต่อไป นอกจากนี้ ผู้เสียหายยังสามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐผ่านทางโครงการช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำผิด ซึ่งมีในกระบวนการตัดสินคดีของศาลก็ได้ (พัชราภรณ์ ภูสุวรรณ, 2548) สำหรับกฎหมายประเทศฝรั่งเศส ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิร้องขอเข้าเป็นคู่ความฝ่ายแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ เมื่อพนักงานอัยการได้ฟ้องคดีอาญาต่อศาล หรือผู้เสียหายอาจฟ้องผู้กระทำผิดต่อศาลโดยตรง หรือยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาศาลไต่สวน และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 75 ยังกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน (ธีรพันธุ์ รุศมิทัต, 2541)

ผลจากการเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ มีขั้นตอนในการดำเนินการเกี่ยวกับการยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ยุ่งยาก ระยะเวลาในการยื่นคำร้องดังกล่าวก็มีระยะเวลาที่ยาวกว่าเมื่อเทียบกับกฎหมายของไทย นอกจากนี้ กฎหมายของต่างประเทศยังให้สิทธิแก่ประชากรทางกฎหมายอย่างเต็มที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนก่อนดำเนินการสืบสวนทางกฎหมาย โดยการตราเป็นประมวล

กฎหมายอย่างชัดเจน และมีการจัดตั้งศูนย์เรียกร้องค่าเสียหายให้แก่ประชาชน ส่วนกฎหมายประเทศไทยมิได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน เป็นเพียงแนวปฏิบัติของแต่ละองค์กร

ในกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลในคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตน ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ความรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่ง ถือว่าเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ไร้ความสามารถ ไม่อาจจะกระทำการใดได้ด้วยตนเอง แต่ในทางอาญา เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ไม่อาจอ้างความเป็นผู้เยาว์ให้ตนพ้นจากความรับผิดชอบได้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบทางละเมิดในการกระทำของบุคคลอื่นไว้ในมาตรา 429 กำหนดให้ “บุคคลใด แม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริต ก็ยังต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดา หรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น” ซึ่งมาตราดังกล่าวเป็นการกำหนดหน้าที่ของบิดามารดา จะต้องควบคุมดูแลเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตรผู้เยาว์ของตน การที่บิดามารดาบกพร่องต่อหน้าที่ คือ บกพร่องต่อความระมัดระวังเป็นเหตุทำให้บุตรผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลไปก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่น บุตรผู้เยาว์นั้นต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำของตน (จิต เศรษฐบุตร, 2550) และกฎหมายยังให้บิดามารดาร่วมรับผิดชอบต่อการกระทำนั้นด้วย รวมถึงผู้ดูแลผู้เยาว์ตามมาตรา 430 ก็ต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ด้วยเช่นกัน ซึ่งการบังคับให้จำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนชดเชยค่าเสียหายนั้นเป็นการยาก แม้ศาลจะพิพากษาให้ผู้เยาว์ชดเชยค่าสินไหมทดแทนในส่วนแพ่ง แต่ตัวผู้เยาว์นั้นอาจไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือถูกบังคับคดียึดทรัพย์สินชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามที่ศาลพิพากษาได้ บิดามารดา หรือผู้ปกครองก็ไม่สามารถเข้าร่วมเป็นคู่ความในคดีได้ ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งให้บิดามารดาร่วมรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทน ในผลของการกระทำละเมิดของผู้เยาว์เป็นอีกคดีหนึ่ง นอกจากนี้ การดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดทางอาญาที่เป็นเด็กหรือเยาวชน จะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2533 ซึ่งมีวิธีการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยแตกต่างจากคดีของผู้ใหญ่ ศาลอาจกำหนดวิธีการขั้นตอนใด ๆ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิด ไม่ให้กลับไปกระทำความผิดอีก โดยเน้นเพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิด แต่ในส่วนของผู้เสียหายแม้มีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ถือเป็นเพียงหนึ่งในวิธีการเพื่อให้เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดสำนึกในการกระทำและชดเชยเยียวยาผู้เสียหาย เพื่อให้เป็นผลต่อการพิจารณาคดีในส่วนอาญาเท่านั้น แม้กระบวนการพิจารณาคดีส่วนแพ่งจะมีการเจรจาตกลงในส่วนค่าสินไหมทดแทน มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความหรือทำบันทึกข้อตกลงอื่นใด แต่เมื่อจำเลยเป็นเด็กและเยาวชน ก็ไม่สามารถทำสัญญาประนีประนอมยอมความได้เอง หรือแม้บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะอนุญาตให้กระทำ หรือกระทำแทนก็ตาม ก็ไม่อาจกระทำได้เช่นกัน เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติบังคับใช้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหาย กรณีจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนในคดีอาญา หากมีการบัญญัติให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองร่วมรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายแก่

ผู้เสียหาย โดยกำหนดวงเงินในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนไว้ชัดเจน กำหนดอัตราโทษแก่บิดามารดา ผู้ปกครอง ก็จะทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายโดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่ง

เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายอังกฤษ ในกรณีผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษเป็นเด็กหรือผู้เยาว์ ศาลจะมีคำสั่งให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้จ่ายค่าสินไหมทดแทน ซึ่ง PCCS Act 2000 มาตรา 131(1) ได้มีการกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนสูงสุดที่ Magistrates' Court จะมีคำสั่งในความผิดใด ๆ คือ ไม่เกินจำนวน 5,000 ปอนด์ ต่อการชดเชยค่าเสียหายในความผิดหนึ่ง แต่อย่างใดก็ตาม หากมีการกระทำความผิดจำนวน 5 ความผิด จำนวนค่าสินไหมทดแทนสูงสุด คือ 25,000 ปอนด์ ส่วน Crown Court นั้น ไม่มีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนชั้นสูงสุดที่ศาลจะสั่งได้ (พัชราภรณ์ ภูสุวรรณ, 2548) สำหรับกฎหมายฝรั่งเศส มาตรา 1384 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง ได้บัญญัติว่า “ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ไม่เพียงแต่เป็นความรับผิดส่วนตัวของผู้กระทำความผิด แต่รวมถึงบุคคลผู้ดูแลด้วย บิดามารดาต่างมีความรับผิดในความเสียหายที่มีสาเหตุจากการกระทำความผิดของบุตรผู้เยาว์” นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติโทษทางอาญาสำหรับบิดามารดาที่บกพร่องในการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนบุตรไว้ในมาตรา 227-17 โดยกำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับไม่เกิน 30,000 ยูโร แก่บิดา หรือมารดา ที่หลีกเลี่ยง หรือปราศจากเหตุผลอันสมควร ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อความปลอดภัยในการดำรงชีวิต สุขภาพร่างกาย ศีลธรรมจรรยา หรือการให้การศึกษา อบรมสั่งสอนแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองของตน (ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, 2562)

ผลจากการเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า กฎหมายต่างประเทศ ได้บัญญัติถึงการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่เด็กและเยาวชนเป็นจำเลย โดยกำหนดให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบในการชดเชยทดแทนค่าเสียหายนั้นให้แก่ผู้เสียหาย โดยมีกำหนดเป็นวงเงินในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนไว้ชัดเจน และการกำหนดอัตราโทษทั้งโทษจำคุกและโทษปรับแก่บิดามารดา ผู้ปกครอง ที่บกพร่องในการเลี้ยงดูบุตร ส่วนของกฎหมายประเทศไทยยังไม่ได้มีบทบัญญัติที่ชัดเจน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา ผลจากการศึกษาพบว่า ปัญหาข้อจำกัดของพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 44/1 เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายจะเรียกได้ในการยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน มีความหมายจำกัดอยู่เพียงการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงิน ค่าเสียหาย รวมถึงการเรียกให้ใช้ราคาทรัพย์สิน โดยไม่รวมไปถึงการเรียกให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นการกระทำอย่างอื่น ที่เป็นการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย จึงต้องมีการบัญญัติถึงค่าสินไหมทดแทนที่เป็นความเสียหายต่อจิตใจ ที่ไม่สามารถกำหนดค่าเงินได้ อันเป็นการชดเชยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากความเสียหายทางด้านร่างกายและจิตใจนั้น ยังไม่มีบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้พิจารณาคดี สอดคล้องกับงานวิจัยของนิพัฒกุล อัครชิน ศึกษาปัญหาการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ พบว่า ศาลไม่กำหนดค่าเสียหายจิตใจให้ โดยอ้างว่าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้เรียกร้องได้

ซึ่งค่าเสียหายทางจิตใจเป็นส่วนหนึ่งของค่าเสียหาย อันมิใช่ตัวเงินและอยู่ในประเภทค่าสินไหมทดแทน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการชดเชยหรือทดแทนความเสียหายด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิด ให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนมีการละเมิดให้ได้มากที่สุด จึงต้องมีบทบัญญัติให้กำหนดค่าเสียหายจิตใจไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ค่าเสียหายทางจิตใจสามารถเยียวยาความเสียหายกรณีละเมิดได้ตรงตามความเป็นจริงมากขึ้น ไม่เหลื่อมล้ำกับกฎหมายอื่นและเป็นธรรม กรณีปัญหาการเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติ ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 44/1 เกี่ยวกับห้วงเวลาการยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือและรับผิดชอบโดยตรง ในการช่วยเหลือเพื่อคุ้มครองสิทธิแก่ผู้เสียหาย รวมถึงประชาชนทั่วไป ส่วนของบุคคลที่ได้รับความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว ในขั้นตอนกระบวนการทางกฎหมายชั้นสอบสวน จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานสืบสวน ให้คำแนะนำ ชี้แจงแก่ผู้เสียหายให้เข้าใจถึงบทบาทหลักเกณฑ์ที่ตนเองจะได้รับสิทธิที่เกิดจากการละเมิดต่าง ๆ ก่อนการดำเนินการทางกฎหมายจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายเป็นอย่างมาก (นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒน์โรจน์, 2552) สอดคล้องกับงานวิจัยของพรสวรรค์ บุญยิ่ง ศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหาย สรุปได้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับการเรียกค่าเสียหาย ควรมีการแจ้งสิทธิให้แก่ผู้เสียหายทราบเกี่ยวกับเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน และมีการกำหนดหลักเกณฑ์การยื่นคำร้องที่ชัดเจน รวมทั้งมีมาตรการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหาย (พรสวรรค์ บุญยิ่ง, 2561) และงานวิจัยที่สนับสนุนของนิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒน์โรจน์ ศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในบทบาทขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อการนำมาตราการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 มาใช้บังคับ พบว่า องค์กรในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ มิได้เข้ามามีบทบาทให้ความช่วยเหลือด้านการกลั่นกรองความเสียหายให้ผู้เสียหายในขั้นต้นก่อน ตลอดจนยังไม่มีกองทุนชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยรัฐอันเป็นหลักประกัน ไม่ว่าผู้เสียหายจะได้รับค่าสินไหมทดแทน ส่งผลให้ไม่อาจเยียวยาความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของผู้เสียหาย ให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาได้อย่างเป็นธรรม กว้างขวาง รวดเร็ว ประหยัด และทั่วถึง สำหรับกรณีปัญหากระบวนการการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติ ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 44/1 ในกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลในคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตน กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายแทนผู้กระทำความผิด (นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒน์โรจน์, 2552) สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราณี จิตคำ ศึกษาปัญหาการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด การยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ในคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด ย่อมเป็นการยากที่จะบังคับให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน จะต้องให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองทำสัญญาประกันในการปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถบังคับกับบุคคลดังกล่าวได้ โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่างหาก (ภัทราณี จิตคำ, 2560) และงานวิจัยที่สนับสนุนของสุเมธ สุภัทรจำเนียรและคณะ ศึกษาปัญหาการ

เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ศึกษากรณีผู้ต้องร่วมรับผิดชอบแพ่งกับผู้เยาว์ซึ่งกระทำความผิดอาญา พบว่า กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เยาว์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 กำหนดให้บิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำความผิดของผู้เยาว์ด้วย ทำให้การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเอาต่อบิดามารดาของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้เยาว์ ไม่สามารถเรียกร้องเข้าไปในคดีอาญาได้ ทำให้ผู้เสียหายจะต้องแยกฟ้องเป็นคดีแพ่งอีกคดีหนึ่ง ก่อให้เกิดภาระและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แก่คู่ความ พยานศาล และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันสองครั้ง (สุเมธ สุภัทรจำเนียรและคณะ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 สรุปได้ดังนี้

1. การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา พบว่า การบังคับใช้กฎหมายยังไม่สามารถคุ้มครองเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายในคดีอาญาได้อย่างทั่วถึง ผู้เสียหายยังไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่ควร เนื่องจากผู้เสียหายไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของตนในการเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิด ส่งผลทำให้ไม่สามารถยื่นคำร้องเข้าในคดีอาญาได้ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเอง โดยเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เหมือนคดีแพ่งทั่วไป ซึ่งทำให้เกิดภาระและความยุ่งยากแก่ผู้เสียหาย จึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมกับการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เสียหาย ในการได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้กระทำความผิดได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

2. ปัญหากฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา พบว่า การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเหตุได้รับอันตรายแก่จิตใจ ยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายที่ชัดเจน นอกจากนี้ ผู้เสียหายไม่สามารถยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ทันภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กและเยาวชน ผู้เสียหายไม่สามารถเรียกร้องให้เด็กและเยาวชนชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้

3. จากการศึกษานี้ข้อค้นพบว่า แนวความคิด และทฤษฎีเปรียบเทียบปัญหากฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาระหว่างของประเทศไทยกับต่างประเทศ มีดังนี้

- ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องได้ ตามกฎหมายของประเทศไทย ได้กำหนดค่าเสียหายออกเป็นค่าเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นตัวเงิน และค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ แต่ยังไม่พบบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หากได้รับอันตรายต่อจิตใจ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส มีบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าสินไหม

ทดแทนในลักษณะที่คล้ายกันประเทศไทย แต่กฎหมายของทั้งสองประเทศมีการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ และมีบทบัญญัติรองรับไว้ในประมวลกฎหมายอย่างชัดเจน

- ระยะเวลาในการยื่นคำร้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน กฎหมายประเทศไทยกำหนดให้ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มีการสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี การดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าว จึงเป็นช่วงระยะเวลาที่สั้นมาก เป็นเหตุให้ผู้เสียหายไม่สามารถยื่นคำร้องได้ทันภายในระยะเวลาที่กำหนด ทำให้ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องคดีต่อศาลแพ่งที่มีอำนาจพิจารณาคดีตามกระบวนการฟ้องคดีแพ่งตามปกติต่อไป ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้เสียหายเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอังกฤษ ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ตั้งแต่ชั้นสอบสวน ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะส่งคำร้องดังกล่าวให้พนักงานอัยการเพื่อดำเนินการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ส่วนกฎหมายประเทศฝรั่งเศส ผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องต่อศาลได้โดยตรง และเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนก่อนดำเนินการสืบสวนทางกฎหมาย ซึ่งมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศจะมีขั้นตอนในการดำเนินการเกี่ยวกับการยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ยุ่งยาก ระยะเวลาในการยื่นคำร้องดังกล่าวก็มีระยะเวลาที่ยาวกว่าเมื่อเทียบกับกฎหมายของไทย และมีการตราเป็นประมวลกฎหมายอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการจัดตั้งศูนย์เรียกร้องค่าเสียหายให้แก่ประชาชน ส่วนกฎหมายประเทศไทยมิได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน เป็นเพียงแนวปฏิบัติของแต่ละองค์กร

- ในกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลในคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตน ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน กฎหมายประเทศไทยยังมิได้มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่เด็กและเยาวชนเป็นจำเลย ในการกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบในการชดใช้ทดแทนค่าเสียหายนั้นให้แก่ผู้เสียหาย เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสมีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของบิดามารดา ผู้ปกครอง โดยมีโดยมีกำหนดเป็นวงเงินในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน และการกำหนดอัตราโทษทั้งโทษจำคุกและโทษปรับไว้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการปรับปรุงกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา มีดังนี้

- ควรมีการบัญญัติถึงการกำหนดค่าความเสียหายต่อจิตใจ โดยการกำหนดค่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในลักษณะเป็นอัตราส่วนของค่าความเสียหายที่แท้จริง เช่น กำหนดจำนวน 5 เท่า หรือ 10 เท่า จากความเสียหายที่แท้จริง เป็นต้น และควรมีการบัญญัติถึงการกระทำและงดเว้นการกระทำที่เป็นการเยียวยาต่อผู้เสียหาย เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีพฤติกรรมร้ายแรง ทารุณโหดร้ายด้วยเพื่อเยียวยาผู้เสียหายให้เป็นธรรมและรวดเร็วที่สุด

- ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย โดยแยกหน่วยงานออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งให้ความคุ้มครองช่วยเหลือเป็นการทั่วไปแก่ผู้เสียหาย เช่น การได้รับทราบ

ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเบื้องต้นของผู้เสียหาย การยื่นคำร้องแทนผู้เสียหาย การคุ้มครองความปลอดภัยในกรณีที่จะเป็นนอกเหนือจากการคุ้มครองผู้เสียหายในฐานะพยานที่มีอยู่แล้ว เป็นต้น และอีกส่วนหนึ่งให้ความคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในความผิดอาญาที่ร้ายแรง หรือคดีอาญาประเภทพิเศษ โดยการบัญญัติให้เป็นกฎหมายรูปแบบพิเศษ

- ควรมีการบัญญัติถึงการร่วมรับผิดชอบของบิดามารดา โดยกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้บิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้แทนโดยชอบธรรมของเด็กหรือเยาวชนนั้น ร่วมรับผิดชอบจำเลยเพื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้ และบิดามารดาหรือผู้ปกครองอยู่ในฐานะจำเลยในคดีแพ่งร่วมกับเด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยในคดีอาญา และนอกจากนี้ เห็นควรมีกำหนดโทษสำหรับบิดามารดา ผู้ปกครอง เนื่องจากความบกพร่องในการเลี้ยงดูบุตร โดยอาจกำหนดอัตราโทษทั้งโทษจำคุกและโทษปรับไว้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จิต เศรษฐบุตร. (2550). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- ธานีศ เกศพิทักษ์. (2557). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา 2-157) เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงเทพมหานคร พับลิชชิง จำกัด.
- ธีรพันธุ์ รัชมิตต์. (2541). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ฉบับปี ค.ศ.1958*. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- นิธิพัฒน์ เรืองวิวัฒน์โรจน์. (2552). การยื่นคำร้องขอบังคับชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พรสวัสดิ์ บุญยิ่ง. (2561). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1*. เอกสารวิชาการส่วนบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง” รุ่นที่ 22 : วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- พัชราภรณ์ ภูสุวรรณ. (2548). *การเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาของพนักงาน*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพจิตร บุญญพันธ์. (2550). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.
- ภัทราณี จิตคำ. (2560). ปัญหาการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับคดีอาญาที่เด็ก และเยาวชนเป็นผู้กระทำผิด. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ภัทรารวรรณ รัตนเกษตร. (2562). การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสารนิติ รัฐกิจ และ สังคมศาสตร์*, 3(2), 125-152.
- สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร : เจริญรัฐการพิมพ์.
- สุมาลี วงษ์วิฑิต. (2546). *กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุเมธ สุภัทรจำเนียรและคณะ. (2563). ปัญหาการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาศึกษากรณีผู้ต้องร่วมรับผิดชอบแพ่งกับผู้เยาว์ซึ่งกระทำความผิดอาญา. ใน *การค้นคว้าอิสระนิติศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชธานี.